

De tent vergroten. Een Europese bijdrage

Verslag van de Internationale Ontmoeting over Europese synodaliteit gehouden in de Luxembourg School of Religion & Society, 15-17 januari 2023

Inleiding

Onze bijeenkomst van ervaringsdeskundigen en theologen uit Europa inzake synodaliteit vond plaats tussen de opstelling van het document voor de continentale fase “Vergroot de ruimte van uw tent (Is 54:2)” in Frascati (oktober 2022) en de Europese bijeenkomst van bisschoppen in Praag (februari 2023). Het doel was om, als bijdrage aan Europese bijeenkomst, na te denken over de continentale fase, en wel door de wijsheid te verzamelen die de afgelopen tien jaar is opgedaan in meer dan 50 synodale processen in de bisdommen en kerkprovincies van de rooms-katholieke kerk in Europa.

Wij wilden leren wat de Geest in de synodale processen op ons continent heeft gedaan en dat nader onderzoeken, om zo aan te geven hoe de synodale bekering binnen de rooms-katholieke kerk kan worden bevorderd. Wat heeft de veranderingen die deze processen hebben teweeggebracht mogelijk gemaakt? Wat heeft ze belemmerd? Wij deden dit in een geest van nederigheid, in het besef dat een tweedaagse bijeenkomst geen uitputtende behandeling van het onderwerp kan bieden, maar tevens vol vertrouwen dat onze inzichten van dienst kunnen zijn voor plaatselijke kerken die verder willen gaan op deze weg.

Hoewel we niet begonnen met een specifiek onderzoek naar de tekenen des tijds, waren de aanwezigen zich terdege bewust van twee factoren op de achtergrond. Ten eerste, de snelle sociale en culturele veranderingen maakt dat, zoals zo vaak in de geschiedenis van de Kerk, de altijd nieuwe wijn van Jezus Christus andere wijnvaten behoeft om het evangelie in onze tijd en op onze plaats te kunnen verkondigen. Volgelingen van Christus zijn geroepen om waar maar sprake is van geloof, hoop en liefde Gods aanwezigheid en handelen in de wereld te ontcijferen, en het is de taak van de Kerk om mensen te helpen hetzelfde te doen. Synodaliteit, omarmd met geloof en geduld, heeft het potentieel om de Heilige Geest het volk van God te laten verlichten met betrekking tot de nieuwe structuren en denkwijzen die deze missie vereist. Ten tweede, het institutioneel falen in velerlei opzicht vraagt om een nederige openheid voor bekering en verandering.

De 47 deelnemers uit heel Europa kwamen bijeen in een biddende en broederlijke/zusterlijke sfeer, als gelijken, en met een openheid voor elkaars ervaringen en reflecties. We gebruikten synodale methoden van spirituele gespreksvoering en werkten in het Engels en het Frans.

Hieronder volgt een korte samenvatting van enkele inzichten en vruchten van onze bijeenkomst.

1. Positieve veranderingen

Het uitgangspunt van deze bijeenkomst waren ervaringen van synodaliteit, geen theorieën. We hoorden verhalen over vele veranderingen, meestal op innerlijke of bescheiden wijze, die ons vervullen met hoop

en verwachting voor de toekomst. Zo voelden mensen zich erkend omdat er naar hen geluisterd werd. Dat leidde weer tot het besef dat zij zelf actieve subjecten en dragers zijn in de Kerk, medeverantwoordelijk voor haar zending. Synodale ervaringen hebben velen een directe ervaring gegeven van een meer broederlijke/zusterlijke, diverse en samenwerkende kerk, die meer missionair is en in contact staat met de behoeften en dromen van onze tijd.

We hoorden ook over de vreugde en de troost dat gesprekken evolueerden van discussie en debat naar geestelijke onderscheiding, en we kregen een gevoel dat de Geest echt aan het werk is via de “geloofsintuïtie” van mensen.

Ten slotte hoorden we veel getuigenissen van een sterke toename van energie en hoop in de Kerk, een gevoel dat er nieuwe horizonten en mogelijkheden opengaan door synodaliteit. Wij zijn dankbaar voor deze veranderingen en voor de tekenen dat de Geest erdoor aan het werk is.

2. Voorbeeldige praktijken (*good practices*)

Wij zijn ook dankbaar voor de voorbeeldige praktijken (*good practices*) en houdingen (*manières d'être*) die deze veranderingen mogelijk hebben gemaakt. De kern daarvan is de praktijk van het spirituele luistergesprek met zijn verschillende elementen: gebed, stilte, begeleiding om gestructureerd en gedisciplineerd te luisteren, deelname op voet van gelijkwaardigheid, enz. Persoonlijke ontmoetingen in kleine groepen werden bijzonder belangrijk geacht. Zij stellen mensen in staat om concrete ervaringen te delen in plaats van abstracte opvattingen of algemene meningen, in een sfeer die mensen in staat stelt te horen wat de Geest via die ervaringen zegt.

Vruchtbare houdingen en benaderingen werden benadrukt: diversiteit waarderen en bereid zijn te luisteren naar uitdagende stemmen of stemmen van buiten. Verder: onze spanningen en meningsverschillen vertrouwvol uithouden (*traverser nos désaccords*), zonder ernaar te streven ze op te lossen, eerder erop uit dat ze ons helpen om te groeien (*les faire fructifier pour nous faire grandir*). We hoorden spreken over het belang van geduld, vertrouwen en realistische verwachtingen, en een houding van nederigheid, openheid en onderscheiding.

Twee andere punten werden benadrukt. Het ene is het belang van vorming, zodat mensen de manier van doen en het doel van synodale processen begrijpen en de bestaansredenen van deze oude methoden vatten. Ten tweede is het van vitaal belang dat synodaliteit wordt geleerd door te doen (*la synodalité s'apprend en en faisant l'expérience*): degenen die hebben deelgenomen worden door de ervaring getransformeerd en verliezen hun angst ervoor. De sleutel tot de ontwikkeling van synodaliteit in de rooms-katholieke kerk is reflectie op die ervaring, waarbij men steeds leert hoe methoden te ontwikkelen en aan te passen aan de context.

3. Belemmeringen

Wij hebben ook gesproken over belemmeringen en onbehelpzame denkwijzen (*mindsets*). Synodale processen worden soms gereduceerd tot een structurele en functionele zaak, met weinig gebed en weinig openheid voor wat de Geest ingeeft. Omgekeerd bestaat het gevaar dat synodale processen zich niet vertalen in structurele veranderingen waar die nodig zijn.

Wij hoorden ook dat er bij gezagsdragers vaak een gebrek is aan overtuiging of steun voor synodale processen, en soms actieve weerstand, waardoor mensen wegblijven. In andere gevallen wordt synodaliteit verward met het louter haar of zijn mening geven.

Wat ook niet helpt zijn defaitisme en scepsis. Vaak hebben die houdingen te maken met angst voor verandering, het vasthouden aan bepaalde gewoonten, de vlucht in het verleden, en angst voor buitenstaanders. Paradoxaal genoeg hoorden wij tegelijkertijd over een grotere gemeenschap en een sterkere polarisatie als reactie op de synode.

Verder hoorden we over de gevaren van het luisteren louter naar vertrouwde stemmen. Zelfuitsluiting, of uitsluiting door anderen, verzwakt de synodaliteit. Hoewel het uiten van sterke emoties deel uitmaakt van een open en eerlijk gesprek, is het blijven hangen in die emoties een probleem. Andere niet-helpende denkwijzen zijn ongeduld met het trage karakter van synodale processen, een focus op specifieke resultaten (en teleurstelling als die niet komen), en een starre houding (*immobilisme*).

4. Aanbevelingen

Ten slotte hebben wij ons afgevraagd welke concrete stappen of acties kunnen worden ondernomen om de synodale bekering van de rooms-katholieke kerk op elk niveau te faciliteren.

In het besef dat de afstand tussen de institutionele kerk en de mensen de belangrijkste uitdaging voor de rooms-katholieke kerk in Europa is – alsook die tussen verschillende groepen in de Kerk (DCS 22-27) – stellen wij voor dat er platforms van ontmoeting georganiseerd worden: synodale plekken of ruimten waar de ervaringen van mensen serieus worden genomen, met aandacht voor wederzijds luisteren en samen groeien in gemeenschap. Door middel van de interne dialoog en de oecumenische dialoog, maar ook door de dialoog met alle mensen van goede wil, kan de rooms-katholieke kerk Gods openbaring beter begrijpen (vgl. *Gaudium et Spes* 44). Dat zal ons helpen het evangelie beter te verkondigen in de taal van de mensen van onze tijd, zoals met Pinksteren.

Dat vereist de invoering van synodale gewoonten op elk niveau van de rooms-katholieke kerk: parochie, bisdom, bisschoppenconferentie, regio enz. Maar het is tegelijk ieders verantwoordelijkheid om te beginnen met meer luisterende vormen van gesprek in de dagelijkse activiteiten van zijn of haar groep, beweging, liefdadigheidsinstelling, project of andersoortig initiatief. Op die manier geven wij inhoud aan de theologische waarheid dat de kerk het volk van God is.

Deze bekering aan de basis vraagt ook om een betere uitwisseling van praktijken, instrumenten en inzichten tussen kerkelijke netwerken en een oprechte inzet voor de vorming van bisschoppen, priesters, religieuzen en alle gelovigen. Dat kan niet zonder leiderschap dat het proces van onderscheiding bevordert

en het resultaat ervan serieus neemt. Bovendien veronderstelt het een bewustzijn van en bezinning op de vraag waar in de kerk de macht ligt en hoe die wordt uitgeoefend.

Ten slotte is het essentieel dat mensen zien dat synodale processen tot concrete veranderingen leiden en dus te vertrouwen zijn.

Conclusie

We verlieten de bijeenkomst getroost door de synodale geest van een “Kerk onderweg” (*une église en marche*) die wij in deze dagen hebben ervaren en met een hernieuwde inzet om die te helpen verwezenlijken. Wij vertrouwen erop dat deze paar overwegingen en inzichten bijdragen aan het belangrijke werk in Praag en aan de vruchtbaarheid van de synode over synodaliteit.

Vorbereid door het drafting committee van de bijeenkomst: Austen Ivereigh, Philippe Berrached, Alphonse Borrás, Arnaud Join-Lambert, Jos Moons, Björn Szymanowski.

Organiserend comité van de bijeenkomst: Aldegonde Brenninkmeijer, Jean Ehret, Hans Geybels, Arnaud Join-Lambert, Jos Moons.

Niet-exhaustieve lijst van aanwezigen op de bijeenkomst: Markus Adolphs (D), Avril Baigent (United Kingdom), Philippe Berrached (B/F), Vincent Billot (L), Alphonse Borrás (B), Aldegonde Brenninkmeijer (B), Camino Cañón Loyes (ES), Rachel Chlela (B/Libanon), Carine Devogelaere (B), Jean Ehret (L), Marie Anne Florin (B), Joseph Galea-Curmi (MT), Hans Geybels (B), Konrad Glombik (PL), Pedro Gomes (B/PT), Judith Gruber (B/AU), Tomáš Halík (CZ), Christian Heckmann (D), Austen Ivereigh (UK), Marcin Jewdokimow (PL), Arnaud Join-Lambert (B), Igna Kramp (D), Michael Kuhn (B), Laetitia van der Lans (NL), Annemarie C. Mayer (D), Isabelle Morel (F), Jos Moons (B/NL), Ikenna P. Okpaleke (B/Nigeria), , Julian Paparella (It/Can), Lucio Adrián Ruiz (CV), Renée Schmit (L), Matthias Sellmann (D), Björn Szymanowski (D), Gabriele Tornambe (I), Christophe Wermeille (CH).